

BİR KAMU POLİTİKASI OLARAK SOSYAL GÜVENLİK TEMELİNDE EMEKLİLİK¹

Furkan ERDOĞMUŞ²

ÖZ

Devlet yönetimleri; sosyal, toplumsal ve iktisadi hayatın düzen, barış ve esenlik içerisinde ve istikrarlı olarak sürdürülebilmesi için hem kamu yararını hem de ulusal çıkarları gözeterek çeşitli kamu politikası adında kararlar alırlar. Kamu politikaları devletlerin yasaların kendisine vermiş olduğu yetkiler çerçevesinde ilgili konularda düzenlemeler yapılmasına dair eylem ve işlemleri ifade etmektedir. Kamu politikaları; ulusal güvenlik, eğitim, sağlık, hukuk, ticaret, gıda ve barınma başta olmak üzere hayatın birçok alanında toplumun tüm katmanlarının ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla oluşturulmakta ve uygulanmaktadır.

Sosyal güvenlik, sağlık alanında oluşturulan kamu politikalarından biridir. Sosyal güvenlik; bireylerin sosyal, toplumsal ve iktisadi yaşamlarında karşılaştıkları risklerin bireylerde neden olduğu tahribatı maddi ve manevi olarak ortadan kaldırmayı amaçlayan ve sosyal, toplumsal ve iktisadi hayatın sürdürülmesini sağlayan bir sosyal politika uygulamasıdır. Yaşlılık döneminde bireylere insan onuruna yakışır asgari düzeyde hayat standartı sağlayan bir kamu politika uygulaması olan husus ise emekliliktir.

Bu çalışma günümüzde tartışılması süreklilik arz eden emeklilik konusunu temeline oturtmaktadır. Çalışma, tespit etmiş olduğu emeklilik uygulamalarına ilişkin kurumsal ve yasal düzenlemelerin içerisinde bulunduğumuz süreçte bir değişim ve dönüşüm sürecine girmesi gerektiği sorunsalından hareketle istikrarlı ve sürdürülebilir bir emeklilik uygulamalarına ışık tutabilmek amacıyla olumlu tartışmalar ve katkı sunabilmek amacıyla oluşturulmuştur. Çalışma teorik bilgileri kapsayan literatür çalışmasının yanında temel istatistiki verilerin bir bölümünü inceleyerek hem dünya genelinde hem de Türkiye özelinde bir araştırma gerçekleştirmektedir. Bu kapsamda OECD verileri, TÜİK ve SGK raporları incelenmiş, dünya ülkeleriyle birlikte Türkiye'nin emeklilik uygulamalarına ilişkin orta ve uzun vadeli hedefler kapsamında önemli bir değişim ve dönüşüm sürecine girmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kamu Politikası, Sosyal Güvenlik, Emeklilik.

PENSION ON THE BASIS OF SOCIAL SECURITY AS A PUBLIC POLICY

ABSTRACT

State governments take various public policy decisions by considering both the public interest and national interests, in order to maintain the social, social and economic life in order, peace and well-being and in a stable manner. Public policies refer to the actions and procedures of states to make regulations on related issues within the framework of the powers given to them by the laws. public policies; It is created and implemented in order to meet the needs of all layers of society in many areas of life, especially national security, education, health, law, trade, food and shelter.

Social security is one of the public policies created in the field of health. Social Security; It is a social policy application that aims to eliminate the damage caused by the risks that individuals face in their social, social and economic lives, materially and morally, and ensures the continuation of social, social and economic life. Retirement is a public policy practice that provides individuals with a decent minimum standard of living in old age.

¹ Bu çalışma II. Uygulamalı İşletme, Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Sempozyumu ve Çalıştayı'nda özet bildiri olarak sunulmuştur.

² Öğretim Görevlisi, Bayburt Üniversitesi, Demirözü Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü
furkanerdogmus@bayburt.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9837-7652

This study is based on the subject of retirement, which is constantly discussed today. The study was created in order to provide positive discussions and contributions in order to shed light on a stable and sustainable retirement practices, based on the problematic that the institutional and legal regulations regarding retirement practices that it has determined should enter a process of change and transformation in the current period. In addition to the literature study covering theoretical information, the study examines some of the basic statistical data and conducts a research both in the world and in Turkey. In this context, OECD data, TURKSTAT and SSI reports were examined and it was concluded that Turkey, together with the world countries, should enter a significant change and transformation process within the scope of medium and long-term goals regarding retirement practices.

Keywords: Social Policy, Social Security, Retirement.

GİRİŞ

Kamu politikası, devlet yönetimlerinin yasaların kendisine verdiği yetkiden hareketle kendi alanına giren hususlarda kural koyma, yürütme ya da yürütmeyi durdurma işlemlerini ifade etmektedir (Kaypak ve Bimay, 2019: 24). Kamu politikası bu kapsamda hükümetlerin ulus yaşantısının sürdürülebilmesi noktasında dış ilişkiler, hukuk, siyaset, sağlık, eğitim, ticaret vb. birçok konuda sahip oldukları düzenleyici uygulamaları ve süreçleri ifade etmektedir. Yönetimler ülke içerisinde var olan süreçleri idare etmek ve bu konudaki istikrarı sağlamakla yükümlüdür. Dolayısıyla çok çeşitli konularda düzenleyici bazı uygulamalara ihtiyaç duyulmaktadır. Kamu politikası da bu noktada ortaya çıkan ve hayatın her alanını düzenleyen bir rolü ifade etmektedir.

Kamu politikaları ülke yönetimlerinde farklı alanlarda kendini göstermektedir. İfade edildiği üzere diplomasiden hukuk kurallarına, eğitimden sağlığa, ticaretten siyasete sayılmayan ve değinilmeyen diğer tüm alanlarda bir uygulama stratejisine ihtiyaç duyulmaktadır. Eğer sosyal, toplumsal ve iktisadi hayata dair düzenleyici politikalar bütünü yoksa orada bir kaos meydana gelmektedir. Bu nedenle kamu politikalarının varlığı ve işleyişi son derece önemlidir. Zira kamu politikaları sağlıklı ve esenlik içerisinde bir toplumsal yaşamın varlığı ve sağlıklı bir toplumsal yaşamın sürdürülebilir istikrarı açısından oldukça kıymetli bir süreci ifade etmektedir.

Sosyal güvenlik kavramı sosyal politika temelinde var olan, toplumu ilgilendiren, toplumsal hayatın sağlıklı ve huzurlu bir şekilde sürdürülmesini sağlayan önemli bir kamu politikası yansımını ifade etmektedir. Sosyal güvenlik, sosyal risklerin iktisadi alanda neden olacağı sonuçlara karşı bireylerin korunması ve güvenliğin sağlanması olarak tanımlanmaktadır (Arıkan, 1984: 152). Bu bakımdan sosyal güvenlik hem sosyal risklerin neden olduğu gelir kesintilerinde ya da gelir kayıplarında bireylere asgari yaşam standartlarının sağlanabilmesi için maddi destek sunmakta hem de bireylerin sosyal risklerden ötürü karşılaşılabileceği sağlık sorunlarına dair tedavi ve ilaç süreçlerinde destek sunmayı amaçlayan bir uygulama bütünüdür.

Sosyal güvenlik toplumsal huzurun ve esenliğin hem tesisi hem de istikrarı açısından önemli bir uygulama alanıdır. Toplumlari oluşturan çok çeşitli katmanlar bulunmaktadır. Bu katmanların bazıları; öğrenciler, engelliler, emekliler, yaşlılar, göçmenler, işçiler, memurlar, işsizler, sığınmacılar, göçmenler ve eski hükümlüler gibi guruplardır. Bahsedilen ve değinilmeyen toplumu oluşturan tüm katmanların sosyal güvenlik kapsamı içerisinde dahil edilmesi bulunduğumuz süreçte oldukça önemlidir. Bu

bakımdan sosyal güvenlik uygulamaları ulusal güvenliği, toplumsal ve bireysel sağlığı, huzuru ve barış içindeki bir toplumsal yapının istikrarını sağlayıcı bir kamu politikası uzantısı olarak değerlendirilebilmektedir.

Sağlık temelinde değerlendirilen bir kamu politikası örneği olan sosyal güvenlik düzenleme ve uygulamaları toplumu oluşturan bireylerin yaşamlarının her evresini ilgilendiren uygulama alanı niteliğini taşımaktadır. Bireylerin henüz dünyaya gelmeden temel hayati ihtiyaçlarını kapsayan sosyal güvenlik, bireylerin hayatının sonuna kadar onlara hizmet veren bir uygulama bütünüdür. Bu bağlamda değerlendirildiğine hastalık, analık, iş kazası ve meslek hastalığı, malullük ve ölüm başta olmak üzere insan yaşamında dair çeşitli sosyal risklerde ve süreçlerde sosyal güvenliğin önemli kurtarıcı ve destekleyici bir uygulama alanı olduğu belirtilmelidir. Bu bakımdan sosyal güvenlik ifade edilen süreçlerde bireylerin insan onuruna yakışır bir yaşam standartlarını sürdürebilmesi noktasında bireyleri hem ekonomik destek sağlamakta hem de tedavi gibi sağlık konularında bireyleri desteklemektedir.

Bir önceki paragrafta belirtilen hususlarda değinilen ve insan yaşamına dair desteklenmesi gereken önemli süreçlerden biri de yaşlılıktır. Yaşlılık, insan yaşamının son evresi olarak tanımlanmaktadır (Şeker ve Kurt, 2018: 9). Bu bakımdan yaşlılık kavramı insan hayatının doğumla başlayan serüveninin son bulma aşaması olarak değerlendirilmektedir. Yaşlılık için gerçekleştirilen bir diğer tanım ise bir canlının ya da cansız olgunun ortaya çıkışından itibaren geçen süre ve zaman göstergesidir (Tekin ve Kara, 2018: 220). Görüldüğü üzere insan ve yaşlılık kavramları bir araya getirildiğinde çıkan yaygın sonuç ise kronolojik açıdan geçirilen zamanın biyolojik faktörler başa olmak üzere diğer benzer faktörlerin de etkisiyle bireylerde meydana getirdiği fiziksel ve psikolojik eskime durumudur. Yaşlanma bir süreçtir ve sonucunda bireyler yaşlı sıfatına sahip olmaktadır.

Yaşlı bireyler yaşlanma süreci nedeniyle içerisine girdikleri fiziksel ve psikolojik yıpranmışlık nedeniyle gençlik dönemlerine oranla daha pasif bir yapıya bürünmektedirler. Durumun bu yönü ilk olarak yaşlılıkla birlikte bireylerin temel yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamaları konusunda sorunlarla karşılaşmalarını düşündürmektedir. Bu bakımdan bireyler yaşlılık dönemlerinde gıda, sağlık, barınma, güvenlik gibi hayati önemli ihtiyaçlarını karşılama noktasında bir yoksunluğa sahip olabilmektedirler. Yaşlılığında bireyler açısından düşünülecek diğer husus ise yaşlanmanın getirdiği bir sonuç olarak bireylerin çalışma faaliyetlerine son vermeleri, emekli olmaları ve işgücü piyasasından ayrılmalarıdır. Yaşlı bir bireyin gençlik, orta yaş ve orta yaş üstü dönemlerinde çalışma hayatında göstermiş olduğu faaliyetleri yaşlılık döneminde göstermesi zor bir hale gelmektedir.

Yaşlılık dönemine dair ifade edilen bilgiler meselenin sosyal güvenlik çatısı altında değerlendirilmesine işaret etmektedir. Sosyal güvenlik temelinde yaşlılara dair gerçekleştirilecek uygulamalar ise önemli bir kamu politikası uygulamasını oluşturmaktadır. Bu bakımdan bu çalışma da yaşlılara dair bir kamu politikası örneğini ifade eden emeklilik üzerine gerçekleştirilmiştir. Emeklilik; bireylerin yaşamında önemli bir sosyal değişimi ifade eden, yaşam döneminin son evresini ifade eden yaşlılığın bir sonucu olan süreçtir (Demirbilek, 2014: 135-136). Emeklilik, yasal ve kurumsal düzenlemeler temelinde bireyin belirli bir süre çalışmasının ardından iş yaşantısıyla bağının kesilmesi

ve iş yaşantısından ayrılması olarak da ifade edilmektedir (Erol, 2011: 45). Bu noktada emeklilik için genel olarak başta kronolojik ve biyolojik etkenler olmak üzere çeşitli faktörlerin etkisiyle bireylerin fizyolojik ve psikolojik yeterliliklerindeki azalmayla birlikte aktif çalışma yaşantısından ayrılıp daha pasif bir yaşamsal döneme geçiş süreci şeklinde bir tanımlama yapılabilmektedir.

İfade edilen bilgiler ışığında bu çalışmanın konusunu günümüzde sorunları ve çözüm önerilerine dair tartışma hususlarının güncelliğini koruduğu kamusal emeklilik olarak da adlandırılan yaşlılık temelli emeklilik uygulamalarına dair oluşturulan kamu politikaları ve bu konudaki kamu politikalarının etkinliği ve verimliliği oluşturmaktadır. Emeklilik uygulamalarına dair sistemsel yapı ve özellikler günümüzde sürekli olarak tartışılmaktadır. Bu tartışmaların ana nedeni değişen ve dönüşen konjoktürden ötürü emeklilik uygulamalarında da bir değişime duyulan ihtiyaçtır. Çalışma; ülkemizde gerçekleştirilen emeklilik uygulamalarında yıllardan beri süregelen bir standartizasyonun oluşturulamaması, iktisadi, mali, idari, işgücü piyasası açısından ve sosyal güvenlik kurumunun aktüeryal dengesi açısından olumlu sonuçların istikrarlı ve sürdürülebilir olmaması sorunsalından hareketle kaleme alınmıştır. Bu kapsamda bu çalışma; emeklilik üzerine ülkemizde gerçekleştirilen uygulamalarına dair optimal iktisadi, mali, idari, sosyal ve toplumsal sonuçların alınabilmesi amacıyla bir tartışma oluşturmak ve sürece olumlu bir katkı sunabilmek amacıyla oluşturulmuştur. Bu bakımdan çalışmanın temel amacı ülkemizdeki emeklilik uygulamalarına yönelik tartışmalara olumlu katkı sunmak ve emeklilik uygulamalarında uygulanacak politikalara ışık tutmaktır.

Çalışma; nitel bir araştırma özelliği taşımakla birlikte kaynak taraması gerçekleştirilerek doküman analizi yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur. Bu bakımdan kamu politikası, sosyal güvenlik ve emeklilik kavram ve konularına dair literatür taraması kapsamında temin edilen temel bilgi, belge ve veriler elde edilerek günümüz istatistiki verileriyle birleştirilerek yorumlanmış ve bu kapsamda çeşitli sonuçlara ulaşarak bazı öneriler sunulmuştur.

Çalışma, uzun vadeli sigorta kollarından yaşlılık sigortası temelinde uygulanan emekliliği temel olarak malülen emeklilik ve bireysel emeklilik konularını kapsam dışında tutarak sınırlandırılmıştır. Bunun yanında çalışma Türkiye, Avrupa Birliği (AB) ülkeleri ve Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) ülkeleri baz alarak diğer dünya ülkelerini kapsam dışında tutarak sınırlandırılmıştır. Çalışmaya dair literatür taraması kapsamında elde edilen ve açıklanan teorik bilgiler dışında elde edilen ve sunulan bulgular ve istatistiki bilgiler; OECD istatistikleri, OECD raporları, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) raporları ve Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) raporlarından elde edilmiştir.

1. LİTERATÜR TARAMASI

Kamu politikası, kamu yönetiminin elemanlarından biridir. Kamu yönetiminin diğer elemanları ise kamu (halk), örgüt, kamu görevlileri, norm düzeni ve mali kaynaklardır. Bu bakımdan kamu

politikası ifade edilen diğer kamu yönetimi elemanlarıyla birlikte kamusal hayatın düzenlenmesi, sevk ve idare edilmesi bakımından olmazsa olmazdır.

Kamu politikası; yönetim bilimi, siyaset bilimi, iktisat, işletme ve hukuk gibi bilin dalları ile etkileşim ve iletişim içerisinde olan ve ifade edilen bilim alanlarıyla karşılıklı birbirlerini besleyen bir alandır (Hoghwood, 1995: 59).

Kamu politikasının literatürde çeşitli tanımları söz konusudur. Kamu politikası, çalışmanın giriş kısmında da belirtildiği üzere devletlerin ve devlet yönetimlerini sevk ve idare eden hükümetlerin, yasaların onlara vermiş olduğu yetkilere dayanarak kurum ve görevlilerinin çalışmalarıyla kamusal alanda gerçekleştirdikleri her türlü eylem ve işlemi ifade etmektedir (Kaypak ve Bimay, 2019: 25). Kamu politikasına dair bir başka tanım ise “...hükümetlerin yapmayı ya da yapmamayı tercih ettikleri şey.” şeklinde ifade edilmektedir (Babaoğlu, 2017: 512). Kamu politikasına dair daha genel ve güncel bir diğer tanım ise iktidarların halkın genel çıkarlarını gözetmek için oluşturduğu ve uyguladığı, iktidarların halkın ihtiyaçlarını karşılamak ve yaşamlarını düzenli olarak sürdürmeleri amacıyla oluşturduğu politikalar bütünüdür şeklindedir (Çetin, 2021: 669). Heywood ise kamu politikası için politik süreçlerin toplumu kapsayan ve ilgilendiren çıktılarını şeklinde bir tanımlı söz konusudur (Heywood, 2013: 505). Daha genel bir tanımda ise kamu politikası için devlet yönetimlerinin yasaların kendilerine vermiş olduğu yetkiye dayanarak kurum, kuruluş ve görevlileri vasıtasıyla kamusal hayata ve alana dair her türlü düzenleyici eylem ve işlemi olarak tanımlanmaktadır (Akdoğan, 2011: 77).

Kamu politikasına dair gerçekleştirilmiş olan tanımlarda vurgulanan ve odaklanılan hususlardan ilki kamu politikasının devlet yönetiminde yetkili hükümetler-iktidarlar tarafından oluşturulup uygulandığıdır. Kamu politikasına dair vurgulanan ve odaklanılan diğer husus ise kamu politikasının kamu yani halkı ilgilendiren, kamusal yaşamın sevk ve idare edilmesini sağlayan ve kamusal yaşama yönelik ihtiyaçların karşılanmasına yönelik ihtiyaçlar bütünü olduğudur.

Kamu politikasının tanımı ve içeriğine dair verilen bilgilerden hareketle kamu politikası kavramının toplumsal yaşamda var olan dış ilişkiler, hukuk, eğitim, sağlık, tarım, ticaret, ulaşım, enerji, çevre, gıda, iç ve dış güvenlik, konut politikaları ve barınma gibi hayati konular başta olmak üzere birçok alanı düzenlediği görülmektedir. Günümüzde toplumsal hayatta karşılaştığımız ve toplumsal hayatımızı düzenlemekle birlikte toplumsal hayatımızın istikrarlı bir şekilde sürdürülmesini sağlayan uygulamalar kamu politikaları vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir.

Kamu politikaları toplumsal hayatı sevk ve idare etme amacına yönelik oluşturulmakla birlikte toplumsal sorunların çözüme kavuşturulması ve toplumsal yaşamda ortaya çıkabilecek kaosun da bertaraf edilmesine yönelik olarak oluşturulmaktadır (Kırıışık ve Sezer, 2015: 200). Bu bakımdan kamu politikası kavramı hayatın her alanına yönelik gerçekleştirilen, barış ve esenlik içerisinde var olan toplumsal yapının sürdürülebilir istikrarını sağlamak açısından son derece önemlidir.

Kamu politikası kavramının uygulama örnekleri oldukça geniş bir alana yayılıp geçmişe dayansa da bilimsel bir temelde ortaya çıkışı 20. yüzyılda gözlemlenmektedir (Jabareen, 2011: 22). Kamu politikalarının tarihsel süreçte geçirmiş olduğu gelişim çizgisi incelendiğinde ilk olarak *Klasik Kamu*

Yönetimi döneminde oluşturulan ve uygulanan kamu politikaları incelenmelidir. Klasik dönemde benimsenen temel felsefe kamu politikalarının oluşturulması ve uygulamasına etki etmiştir. Klasik kamu yönetimi döneminde siyaset ve yönetim kavramları birbirinden kesin çizgilerle ayrılmış olup kamu politikalarının yapıcı aktörünün siyasetçiler olduğu, kamu politikalarının uygulayıcılarının ise siyasetçiler tarafından oluşturulmuş olan kamu politikalarının siyasetten bağımsız olan, siyasetin dışında kalmış teknik ve bilimsel bilgi birikimi olan çalışanlar olduğu savunulmaktadır (Gültekin, 2012: 87). Klasik kamu yönetimi döneminde kamu politikasının yapım ve uygulama süreçlerine dair savunulan bu düşüncenin temelinde politika yapıcılar tarafından yapılması vurgulanan kamu politikalarının kamu bürokrasisinde var olan çalışanlar tarafından uygulanması ve kamu bürokrasisindeki çalışanların politikadan uzak kalarak yalnızca siyasetçilerin tasarladığı kamu politikalarını uygulamaları savunulmaktadır. Bu bakımdan kamu çalışanlarının kamu politikalarının uygulamasını icra ederken politik süreçler dışında kalması savunularak etik ve ahlaki değerlerin korunacağı düşünülmektedir. Bu düşünce ile birlikte kamu politikasının kamu yönetimi çalışanlarınca yalnızca uygulanmasına odaklanılması etkinliğin ve verimliliğin de artacağı düşüncesi temelinde gerçekleşmektedir.

İlerleyen dönemde ise *Yeni Kamu Yönetimi* döneminde ise kamu politikasının oluşturulması ve uygulanması süreçlerine dair önemli değişimler yaşanmıştır. Yeni kamu yönetimi döneminde kamu politikalarındaki anlayış klasik döneme göre önemli bir değişim çizgisi içerisinde girmiştir. Zira yeni kamu yönetimi anlayışı özel sektör tekniklerinin yönetime yansıtılması, yatay iletişim modelinin benimsenmesi ve esnek bir yönetim yapısının savunulması gibi yansımalarla hareketle süreç kamu yönetimi ve çalışanlarının da kamu politikalarının oluşturulma aşamasına dahil edilmesine evrilmiştir (Önen ve Ozan, 2021: 523-524 ve Gültekin, 2012: 89). Durumun bu yöndeki dönüşümü hem politika ve yönetim kavramlarının birbirinden tam anlamıyla ayıramayacağını düşünülmesi hem de kamu politikasını oluşturanlarla uygulayanların bilgi ve birikimlerinin birbirlerinden yararlanması düşüncesi temelinde meydana gelmiştir. İfade edilen bilgilere ek olarak özellikle 1970'li yılların sonunda ortaya çıkan ekonomik krizler 1980'li yıllarda neoliberal ideolojik düşünce sisteminin filizlenmesini ve bu ideolojinin ise 1980'li yıllardan itibaren dünya genelinde yayılarak kamu politikalarına etki ettiğinin belirtilmesi gerekmektedir. Zira neoliberal düşünce sistemi çok aktörlü karar alma mekanizmasını savunan, sürece özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarını dahil eden bir düşünce sistemidir (Eryılmaz, 2012: 48-62). Bu bakımdan *Yeni Kamu İşletmeciliği* olarak adlandırılan bu anlayışla birlikte 1980'li yıllardan itibaren kamusal alanın daraltılması düşüncesi, devlet yönetimleri ve elinin olabildiğince daraltılması düşüncesi ve kamuya dönük mal ve hizmet üretimi süreçlerine dair sorumluluğun mümkün olduğunca özel sektör ile sivil toplum kuruluşlarına devredilmesi düşüncesi kamu politikalarının oluşturulması ve uygulanması süreçlerini de yakından etkilemiştir.

Kamu politikası kavramına yönelik değerlendirilmesi gereken bir diğer husus ise kamu politikası analizidir. Kamu politikası analizi; oluşturulan kamu politikalarından temel kazanımların neler olduğu, temel kazanımların sunacağı olguların ve bunların ortaya çıkaracağı değişim, dönüşüm ve farklılıkları inceleyen bir uygulamadır (Usta, 2013: 83). Bu bakımdan kamu politikası analizi;

oluşturulma aşaması, uygulama aşaması ve denetim aşamasında kamu politikasını inceleyen ve geri bildirim yapan bir analiz şeklinde değerlendirilmektedir.

Kamu politikasına dair literatür taramasında kavramın türlerine yönelik çeşitli sınıflandırmalar mevcuttur. Kamu politikası; Theodore Lowi tarafından dağıtıcı, düzenleyici ve yeniden dağıtıcı şeklinde üç gruba ayrılırken McKinney ve Howard ana ve işlevsel ayırım olmak üzere ikili bir ayrıma gitmiş, Torjman ise kamu politikası için maddi ve idari, dikey ve yatay politikalar, tepkisel ve proaktif politikalar, mevcut ve geleceğe dair politikalar şeklinde ayrıma gitmiştir (Demirhan, 2016: 55-56).

Sosyal güvenlik kavramı bireylerin ekonomik, sosyal ve toplumsal hayatta karşılaşabilecekleri risk faktörlerinin olumsuz sonuçları nedeniyle gündelik hayatlarına devam edebilmelerini sağlayan kurumsal koruyucu düzenlemelerdir (Güvercin, 2004: 89). Sosyal güvenlik, toplumların gelecekte karşılaşabilecekleri belirsizliklerin ve risklerin olumsuz yansımalarına karşı güven veren uygulamalardır (Gökbayrak, 2010: 142). Fakat sosyal güvenlik kavramına dair daha yaygın bir tanımlama bireylerin analık, hastalık, iş kazası ve meslek hastalıkları, malullük, yaşlılık ile ölüm gibi risklere karşı sosyal ve ekonomik olarak korumalarını içeren düzenleme ve uygulamalar bütünüdür şeklinde gerçekleştirilmektedir. (Talas, 1955: 84). International Labour Organization (ILO) sosyal güvenlik için *“Bireylerin kendileriyle birlikte bakmakla yükümlü olduğu ailesinin hastalık, analık, iş kazaları ve meslek hastalıkları, yaşlılık, malullük ve ölüm risklerinden dolayı karşılaştıkları kısmi ya da tamamı gelir kaybına yönelik koruma politikaları bütünüdür.”* Şeklinde tanımlama gerçekleştirmektedir (ILO, 1984: 2).

Sosyal güvenliğin tarihsel süreci incelendiğinde kavramın tanım ve amacına binaen ilk uygulama örneklerinin ilk çağlarda kabileler içerisinde, daha sonra ise geleneksel olarak aile içi dayanışma ve yardımlaşma şeklinde uygulandığı gözlemlenmektedir (Dilik, 1988: 41). İfade edilen bilgiler ilk zamanlarda sosyal güvenliğin kabilelerin kabile mensubu herkese özellikle gıda konusunda yapmış olduğu yardımlar şeklinde yapıldığını ve daha sonraki dönemlerde ise aile içinde var olan dayanışma örneklerini işaret ederek sosyal güvenliğin daha ziyade doğal ve ilkel metotlarla uygulandığına vurgu yapmaktadır.

Sosyal güvenlik kavramının günümüzdeki kurumsal anlamını kazanması 19. Yüzyılda ortaya çıkan gelişmelerle başladığı görülmüştür. Sosyal güvenlik kapsamındaki ilk uygulama örnekleri Almanya’da Bismarck döneminde uygulanan 1883 yılında hastalık sigortası, 1884 yılında kaza sigortası ve 1889 yılında yaşlılık ve malullük sigortalarını uygulamaya konulmasıyla gözlemlenmiştir (Koçer, 2014: 4). Fakat sosyal güvenlik kavramı ilk kez 1935 yılında Amerika Birleşik Devletleri (ABD) tarafından çıkarılan Sosyal Güvenlik Yasası (Social Security Act) ile bugünkü kullanım şekline yaklaşmış ve 1942 yılında İngiltere tarafından hazırlanan Beveridge Raporu ile modern anlamdaki anlamını literatüre kazandırmıştır (Güzel, 1993: 11).

Sosyal güvenlik; sosyal hizmetler, sosyal yardımlar ve sosyal sigorta uygulamaları temelinde sürdürülen ve toplumsal yaşamın sağlıklı ve istikrarlı olarak sürdürülmesini amaçlayan bir uygulamadır (Boyacıoğlu ve Öçal, 2018: 912). Bu bilgiler kavramın toplum üzerinde bir güvence temasına işaret

ettiğini ifade etmektedir. Bahsedilen güvencenin temelinde iktisadi hususlar, sağlık, istihdam, ücret, aylık gelir garantisi gibi unsurlar yer almaktadır.

Sosyal güvenlik, sağlık temelinde gerçekleştirilen bir kamu politikası örneğidir. Günümüzde daha ziyade sosyal politika kavramından hareketle değerlendirilen sosyal güvenlik bireysel ve toplumsal sağlığı gözeten politika uygulamalarının bir yansımasıdır. Bu bakımdan sosyal güvenlik toplumsal sağlığın tesis edilmesini, huzur ve güvenli bir şekilde sürdürülmesini ve bu konudaki istikrarın sağlanması hususunda oluşturulan kamu politikalarının uygulama araçlarından biri olarak varlığını sürdürmektedir.

İçerisinde bulunduğumuz süreç dünya genelinde henüz tam anlamıyla atlatılmayan bir salgın hastalığı içerisinde barındırmaktadır. Kuşkusuz ki bu salgının adı Covid-19'dur. Bilindiği üzere Covid-19 salgınının ortaya çıkması ve dünya üzerindeki yayılımı her ülkenin sağlık alanında çok çeşitli ulusal sağlık politikaları oluşturmasına neden olmuştur. Bu bakımdan sağlık üzerine gerçekleştirilen çeşitli kamu politikalarıyla birlikte salgınla mücadele örnekleri dünya tarihindeki yerini almıştır. Tam olarak bu yönde sosyal güvenlik kavramı hem teorik hem de kurumsal yönüyle büyük bir rol üstlenerek toplumsal sağlığın korunması yolundaki kamu politikalarının baş aktörü olarak rol almıştır.

Sosyal güvenlik ifade edildiği üzere bireylere karşılaşılan sosyal riskler sonrasında sosyal risklerin yarattığını tahribatı tazmin edici ve onarıcı uygulamaları içermektedir. Bu bakımdan sosyal güvenlik kimi zaman risklerin neden olduğu sonuçlara göre bireylere gelir desteği sunarken kimi zaman onların tedavi ve ilaç giderlerini karşılamaktadır.

Emeklilik, kanunlar temelinde yapılan düzenlemeler ile belirli bir süre çalışan kişinin yaş nedeniyle iş akdinin sona ermesi üzerine kendisine aylık bağlanarak aktif iş yaşantısından ayrılıp geçtiği yeni yaşam evresi şeklinde tanımlanmaktadır (Erol, 2011: 46). Emeklilik kavramına yönelik diğer tüm ise bireylerin çalışma çağı içerisinde işgücü piyasasında emeklerini arz ettikleri süre zarfında sosyal güvenlik kesintileri ve sosyal sigortalar kesintilerinin, ileriki yaşlarda işgücü piyasasında emeğini sunamayacak duruma gelmesi halinde bireye bağlanması ve vefatına kadar aylık olarak maaş ödemesi yapılması dönemi şeklindedir (Canatan, 2008: 107).

Emeklilik kavramı ile yaşlılık kavramı literatürde genellikle aynı anlama sahip iki kavram gibi kullanılmaktadır. Fakat emeklilik ve yaşlılık kavramları aynı anlama sahip değildirler. Zira emeklilik, primli rejimleri kapsayan ve karşılıklı bir sistem işleyişini ifade ederken primsiz sistemler için kullanılamaz (Erol 2011: 46). Yani emeklilik kavramı ile yaşlılık kavramının kesişim noktası aslında bireyin yaşlanması durumudur. Ancak her yaşlanan bireyin emekli olması mümkün değildir. Dolayısıyla prim ödeme zorunluluğu dahilinde bireyin emeklilik kapsamına alınması durumu söz konusudur. Bu bakımdan yaşlılık üzerine uygulanan emeklilik uygulamalarının belirli şartların sağlanması üzerine uygulandığı belirtilmelidir. Böylelikle emeklilik bir yaşlılık sigortası olarak ifade edilmektedir ve bu kapsamda yaşlılık aylığına bağlı emeklilik durumu malulen emeklilikten de ayrılmaktadır. Her yaşlının emekli olmayacağı belirtilirken yine her yaşlı için uygulanan sosyal politika uygulamaları ise yaşlılar

için yapılan bakım hizmetleri, muhtaçlığa yönelik bağlanan maaş ve belirli sosyal hizmetleri kapsamaktadır.

Uzun vadeli sigorta kollarında bulunan yaşlılık sigortası temelinde uygulanan emeklilik uygulamalarına ilişkin temel sorunların başında bireyin emeklilik yaşının hangi sınırdan olacağı gelmektedir. Toplumların özellikleri ve bireylerin yaşam tarzı, beslenme düzenleri, ülkelerdeki çalışma koşulları özellikleri ile ücretler ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Dolayısıyla bahsedilen bu farklılık bireylerin yaşlanma süreçlerine de etki etmektedir. Çalışma koşullarının sağlıklı ve iyi, ücret düzeylerinin temel sosyal, kültürel, sağlık, eğitim, gıda, barınma ve güvenlik gibi ihtiyaçları karşılayan ülke örneklerinde bireylerin kronolojik emeklilik yaşı ile biyolojik emeklilik yaşı arasındaki fark oldukça azdır. Fakat gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkeler için durum aynı değildir. Kronolojik emeklilik yaşı, bireyin doğumundan başlayarak hayatı boyunca geçirdiği süreçlerin her birinde olduğu gibi emeklilik sürecine geçilecek yaşı ifade ederken, biyolojik emeklilik yaşı ise bireyin fiziksel açıdan bedensel niteliklerin durumu itibarıyla emekli olduğu yaştır (Alper, 2019: 48). Bu bilgiler ışığında bireyin yaşlanıp emekli olmaya dair geçiş sürecinde ifade edilen kronolojik emeklilik yaşı ile biyolojik emeklilik yaşının olabildiğince denk gitmesi hem bireysel hem toplumsal hem de ekonomik açıdan hedeflenmesi gereken bir husustur.

Bu bakımdan emeklilik uygulamalarına dair yaş haddi başta olmak üzere diğer şartları belirleyen kamu politikaları oluşturulurken bahsedilen hususlar göz önünde bulundurulmalıdır. Bu hususlar ülkelerin farklı toplumsal, sosyal, iktisadi yapılarındaki farklılıkları ile işgücü piyasası özellikleri farklılıkları açısından emeklilik uygulamaları temelinde de ülkeler arasında farklılıklara neden olmaktadır.

Emekliliğe dair oluşturulan kamu politikalarını değerlendirilme sürecine ilişkin değinilmesi gereken hususlardan biri de sosyal güvenlik sistemlerindeki dönüşümler ve bu dönüşüm süreçlerinin emeklilik uygulamalarına yansımalarıdır. Özellikle kapitalist üretim tarzına geçiş yapmış ülkelerde 1970'li yılların sonunda ortaya çıkan ekonomik krizler ülke yönetimlerini çare arayışlarına yöneltmiş ve ifade edilen krizlerden çıkış yolunun ise refah devleti politikalarının terkedilmesinde bulunmuştur (Yaşar, 2011: 164). Refah devleti; finansı vergi oran ve uygulamalarıyla sağlanan sosyal politika uygulamalarının geniş kesimlere geniş yapıdaki devlet eliyle sunulmasını amaçlayan modeldir (Bayraktar, 2012: 248). Yani refah devleti, sosyal devlet kimliğine bürünen devlet yönetiminin sosyal devlet politikalarını toplumun tümüne devlet eliyle sunmayı hedefleyen bir modeli ifade etmektedir. Refah devleti anlayışıyla birlikte serbest piyasa aktörlerini ifade eden özel sektörün mal ve hizmet üretimindeki yoğunluğu azaltılarak kamusal aktörlerin kamuya mal ve hizmet üretiminde daha aktif olması amaçlanmaktadır (Sesli, 2020: 41). Bu bakımdan refah devleti modeli ifade edilen ve sosyal devlet anlayışını hayata geçirme amacını sağlarken bunun maliyetini de uygulanan vergi politika ve uygulamalarından sağlamaktadır. Diğer bir ifadeyle topluma sunulan refahın maliyeti devletin katlandığı ve devlet bütçesinden karşılanan bir finansmanı ifade etmektedir. Topluma ve toplumu oluşturan her bireye yüksek hayat standartını devlet eliyle sağlamaya çalışan refah devleti modeli

1970’li yılların sonunda ortaya çıkan ekonomik krizlerin neticesinde 1980 ve sonrasında dünya geneline yayılan neoliberal politikalar neticesinde bir değişim ve dönüşüm sürecine girmiştir. Neoliberalizm; iktisadi, sosyal, toplumsal ve mali sorunların minimal bir devlet yapısı maksimum bir özel sektör anlayışıyla ortadan kaldırmayı amaçlayan bir düşünce sistemidir (Akyol, 2016: 293). Bahsedilen bu düşünce akımı devlet elinin hayatın sosyal, toplumsal ve iktisadi her alanında en üst derece küçülmesini hedefleyen ve bu alanlara dair temel aktörlerin özel sektör kuruluşları olduğunu savunan, bu süreçte devletin sadece düzenleyici ve kriz anında devreye giren bir aktör olması gerektiğini savunan düşüncedir. Bu bakımdan 1980’li yıllarda filizlenerek dünya genelinde yayılım gösteren neoliberalizm düşüncesi sosyal güvenlik sistemlerini ve emeklilik uygulamalarını da etkilemiştir. Bu bağlamda sosyal güvenlik sistemlerinin de devlet elinden ziyade özel sektör ve serbest piyasa mantığı ile yürütülmesi, emeklilik uygulamalarının da yine özel sektör mantığı ile fon çerçevesinde yürütülmesi düşünülmüş ve bu yönde çeşitli değişim ve dönüşümler uygulanmaya başlamıştır. Bu bağlamda içerisinde bulunduğumuz bu dönemde devletler ve ülke yönetimleri emeklilik uygulamalarına dair gerek yaş haddi gerek sigortalı olarak çalışılan süre ve gerekse de prim ödeme gün sayısı başta olmak üzere çeşitli konularda önemli değişimlere gitme eğilimine girmişlerdir.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışmanın temel amacı Türkiye’de emeklilik uygulamalarına ilişkin gerçekleştirilen adım ve girişimlerin içerisinde bulunan sürecin etkisiyle bir değişim ve dönüşüm ihtiyacı gerektirdiği ve bu noktada emekliliğe dair kamu politikalarının oluşturulması, uygulanması ve denetlenmesinde sürdürülebilir istikrarın sağlanması için uygulamalara dair katkı sunabilmektir. Bu bakımdan ilk OECD ülkelerinin ve Türkiye’nin demografik, iktisadi ve sosyal yapıdan incelemesi gerçekleştirilmiş ve orta ve gelecek vadede emeklilik uygulamalarına dair atılacak adımlara yönelik çeşitli sonuçlara ve önerilere ulaşılmıştır.

Çalışma; temel teorik bilgilerin ve istatistiki verilerin elde edilmesi açısından nitel bir araştırma özelliği taşımakta birlikte nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizini kullanmaktadır. Doküman analizi, yazılı olarak var olan belgelerin içerdiği bilgileri özenli ve sistemli bir şekilde analiz etmek amacıyla kullanılan nitel araştırmaya dayalı bir yöntemdir (Kıral, 2020: 173). Bu bakımdan araştırma emeklilik uygulamalarına ilişkin kurumsal ve yasal yazılı materyalleri temel veri kaynakları olarak inceleme kapsamına almıştır. İfade edilen materyaller ise OECD ülkeleri ve Türkiye’ye dair hem emeklilik uygulamalarına ilişkin yazılı kaynaklar hem de emeklilik uygulamalarında dikkate alınması gereken parametreleri oluşturan demografik, iktisadi, sosyal ve işgücü piyasalarına ilişkin rapor ve istatistiklerden oluşmaktadır.

Çalışmanın materyal ve yöntemine ilişkin açıklanan bilgilerden hareketle çalışma kapsamında kamusal emeklilik olarak adlandırılan emeklilik uygulamalarına dair temel parametreler incelenerek sınırlandırılmış, malulen emeklilik ve bireysel emeklilik konuları kasam dışında bırakılmış, çalışma

OECD ülkeleri ve Türkiye bağlamında sınırlandırılarak diğer ülkeler çalışma kapsamı dışında tutulmuştur.

3. TEMEL BULGULAR

Emeklilik reformları ve emeklilik uygulamaları üzerine gerçekleştirilen temel tartışmalar içerisinde bulunduğumuz süreçte hem dünya genelinde hem de ülkemiz temelinde güncelliğini korumaktadır. Emeklilik uygulamalarına dair tartışmaların güncelliğini koruması ve bu konuya dair reform ihtiyacının fazla olmasının çok çeşitli nedenleri vardır. Nüfus özellikleri, sosyal ve toplumsal yapı özellikleri, iktisadi, mali ve idari yapı özellikleri ile işgücü piyasasının durumu ve özellikleri emeklilik uygulamalarına dair reform ihtiyacının en temel sebepleri olarak gözlemlenmektedir.

Son yıllarda özellikle ülkelerin içerisinde buldukları ekonomik krizler kamu politikalarının tasarlanması ve uygulanması aşamasında iktisadi ve mali açıdan küçülmeleri hedeflemektedir. Bu bağlamda sosyal güvenlik temelinde gerçekleştirilen ve emeklilik özelinde de hedeflenen reformların özellikle gelir arttırıcı olması, gider azaltıcı olması ve olumsuzlukları bertaraf ederek sosyal güvenlik sisteminde ve emeklilik uygulamalarında hedeflenen sonuçların alınması düşüncesi temelinde olduğu ifade edilmektedir (Alper, 2011: 7). Bahsedilen bilgilerden hareketle hem sosyal güvenlik hem de emeklilik uygulamalarına dair gerçekleştirilen reformların vurguladığı asıl nokta iki sosyal güvenlik sistemi ve emeklilik uygulamalarında finansal bir sürdürülebilirlik ve bu konudaki istikrarın sağlanması durumudur (Kalkınma Bakanlığı, 2014: 8).

Emeklilik uygulamalarına dair reformist düşünceleri zorlayıcı sebeplerden biri olan demografik yapıya dair göstergeler incelemenin önünde yer almaktadır. Demografik değişimlerle ifade edilmek istenen husus son dönemde dünya ülkelerinin nüfus yapılarında gözlemlenen ve nüfus artış hızında var olan düşüştür (Parlak, 2017: 66). Ek olarak sağlık hizmetlerindeki olumlu gelişmeler, hayat standartlarının genel olarak artması, mal ve hizmetlere ulaşım ve erişim imkanlarının da artış göstermesiyle birlikte dünya nüfus projeksiyonunda nüfus artış hızının yavaşlaması, ölüm oranının azalması ve yaşlı nüfus oranının artması durumları gözlemlenmektedir.

Tablo 1: OECD Ülkeleri Toplam Nüfusu ile Türkiye Nüfusunun Mevcut Durumu ve 2025-2030 Yılları Tahminleri

ÜLKELER/YIL	2022	2025	2030
OECD ÜLKELERİ TOPLAM NÜFUS	1.385.208.441	1.403.060.316	1.430.056.720
TÜRKİYE	85.409.857	88.365.263	92.902.460

Kaynak: OECD Stats, Population Projections – 2022

Tablo 1, OECD ülkeleri ile Türkiye'nin günümüzdeki nüfus verileriyle birlikte 2025 ve 2030 yılları arasındaki nüfus tahminlerini sunmaktadır. Bu kapsamda kısa vadede OECD ülkeleri nüfuslarında ve Türkiye nüfusunda artış beklenmektedir.

Tablo 2: OECD Ülkeleri ve Türkiye'nin 15-24 Yaş Arası Nüfus Yoğunluğu Mevcut Durumu, Toplam Nüfusa Oranı ve 2025-2030 Yılları Tahminleri

ÜLKELER/YIL	2022	%	2025	%	2030	%
OECD ÜLKELERİ TOPLAM NÜFUS	170.081.829	%12,27	169.950.545	%12,11	170972635	%11,95
TÜRKİYE	12.839.909	%15,03	12.731.973	%14,41	13.018.723	%14,01

Kaynak: OECD Stats, Population Projections – 2022

Tablo 2, OECD ülkelerinin ve Türkiye'nin toplam nüfus içerisindeki 15-24 yaş arasındaki *Genç Nüfus* olarak ifade edilen nüfus yoğunluğunu ifade etmektedir. Tabloda dikkat çeken husus hem OECD ülkelerinin toplam nüfusunda hem de Türkiye'de kısa vadede genç nüfus oranlarının azalış eğiliminde olduğudur. Genç nüfus yoğunluğunun azalış eğiliminde olması ise işgücü piyasasına giriş yapacak emek faktörünün miktarında olumsuz göstergelerin yaşanmasına ve üretim hacmini arttıracak emek ihtiyacının karşılanmasındaki sorunlara işaret etmektedir.

Tablo 3: OECD Ülkeleri ve Türkiye'nin 15-64 Yaş Arası Nüfus Yoğunluğu Mevcut Durumu, Toplam Nüfusa Oranı ve 2025-2030 Yılları Tahminleri

ÜLKELER/YIL	2022	%	2025	%	2030	%
OECD ÜLKELERİ TOPLAM NÜFUS	891.157.737	%64,33	894.047.110	%63,72	895.035.251	%62,58
TÜRKİYE	57.415.008	%67,22	59.148.154	%66,93	61.277.768	%65,95

Kaynak: OECD Stats, Population Projections – 2022

Tablo 3, OECD ülkelerinin toplam nüfusu içerisinde ve Türkiye'nin nüfusu içerisindeki 15-64 yaş arasındaki *Çalışma Çağındaki Nüfus* olarak adlandırılan nüfus yoğunluğunu ifade etmektedir. Tablo 2'deki veriler hem OECD ülkelerinin toplam nüfusunda hem de ülkemizde üretimi gerçekleştirecek emek faktörünün azalış eğiliminde olduğunu ifade etmektedir. İşgücü piyasasında çarkların dönmesini ve işleyişi sağlayan en önemli faktörlerden emek arzının bu veriler temelinde azalacağı tahmin edilmektedir. Bu durumdan ötürü iktisadi hedeflerin makro bazca olumsuz etkilenmesi başta olmak üzere birçok sorunu beraberinde getirebileceği tahmin edilmektedir.

Tablo 4: OECD Ülkeleri ve Türkiye'nin 65+ Nüfus Yoğunluğu Mevcut Durumu, Toplam Nüfusa Oranı ve 2025-2030 Yılları Tahminleri

ÜLKELER/YIL	2022	%	2025	%	2030	%
OECD ÜLKELERİ TOPLAM NÜFUS	250.816.953	%18,10	268.494.009	%19,13	298.587.005	%20,87
TÜRKİYE	8.459.502	%9,90	9.499.157	%10,74	11.767.395	%12,66

Kaynak: OECD Stats, Population Projections – 2022

Tablo 4, OECD ülkeleri ile Türkiye’de kısa vadede 65 yaş ve üzeri olarak nitelendirilen *Yaşlı Nüfus* oranının artış eğiliminde olduğunu ifade etmektedir. Genç nüfus ve çalışma çağındaki nüfus oranlarının kısa vadede azalış eğiliminde olduğu önceki tablolarda ifade edilmiş bulunmaktadır. Bu noktada belirtilmesi gereken hususlar ise genç ve çalışabilir çağındaki nüfus oranları düşerken yaşlı nüfusun artışıyla hem üretimi gerçekleştirecek insan gücünde bir kaybın olması hem de ülke yönetimlerinin gelir kalemlerinde azalış yaşanırken pasif nüfus olarak adlandırılan emeklilere yönelik gider kalemlerinin artış içerisinde olacaktır.

Tablo 5: OECD Ülkeleri ve Türkiye’de Ortalama Yaşam Beklentisi Süresi

	OECD ÜLKELERİ	TÜRKİYE
ORTALAMA YAŞAM BEKLENTİSİ SÜRESİ	80,2	78,3

Kaynak: OECD Stats, Population Projections TÜİK Nüfus İstatistikleri – 2022

Tablo 5, OECD ülkeleri ile Türkiye’de ortalama yaşam beklentisi sürelerini ifade etmektedir. OECD ülkelerinde bireyler ortalama 80,2 yıl yaşarken ülkemizde ise bu ortalama 78,3 yıl şeklinde ifade edilmektedir. Bu bakımdan ülkeler emeklilik şartlarına dair kamu politikalarını oluştururken bireylerin ortalama yaşam sürelerini dikkate almaktadırlar.

Tablo 6: AB Ülkeleri ve Türkiye’de Cinsiyete Göre Ortalama Yaşam Beklentisi Süresi

ÜLKELER/CİNSİYET	KADIN	ERKEK	GENEL NÜFUSTA ORTALAMA
AB ÜLKELERİ	83,5	78,3	80,9
TÜRKİYE	80,2	74,3	78,3

Kaynak: OECD Stats, Population Projections TÜİK Nüfus İstatistikleri – 2022

Tablo 6, AB ülkeleri ve Türkiye’de cinsiyete göre ortalama yaşam beklentisi sürelerini ifade etmektedir. AB ülkelerinde kadın ve erkek cinsiyetlerinin ülkemize kıyasla daha fazla yaşadığı gözlemlenmekle birlikte AB ülkelerindeki ortalama yaşam süresi de OECD ülkeleri ortalamasına yakın olarak 80,9 yıl olarak ifade edilmektedir.

Tablo 7: OECD Ülkeleri ve Türkiye’de Yaşlı Bağımlılık Oranı

YAŞLI NÜFUS (65+) MİKTARI/ORAN	Yaşlı Nüfus Miktarı (65+)	Yaşlı Bağımlılık Oranı %
OECD ÜLKELERİ	250.816.953	%28
TÜRKİYE	8.459.502	%14,7

Kaynak: OECD Stats, Population Projections – 2022

Tablo 7, OECD ülkeleri ile Türkiye'nin yaşlı bağımlılık oranlarını ifade etmektedir. Bu bilgiler ışığında yaşlı bağımlılık oranlarının hem OECD ülkelerinde hem de Türkiye'de yüksek seviyede olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 8: Türkiye'de 2019 ve 2020 Yılları Arasında Yapılan Sosyal Koruma Harcamalarındaki Emeklilik Payı (Miktar – Milyar TL ve Oran)

HARCAMA KALEMİ/YIL	2019	ORAN (%)	2020	ORAN (%)
İdari Masraf ve Diğer Harcamalar	8.834 Milyar TL	%1,6	9.597 Milyar TL	%1,5
Hastalık/Sağlık Bakımı	146.036 Milyar TL	%26,9	170.993 Milyar TL	%26,1
Engelli/Malül	18.200 Milyar TL	%3,4	20.906 Milyar TL	%3,2
Emekli/Yaşlı	263.079 Milyar TL	%48,5	300.902 Milyar TL	%45,9
Dul/Yetim	63.616 Milyar TL	%11,7	73.194 Milyar TL	%11,2
Aile/Çocuk	23.177 Milyar TL	%4,3	31.071 Milyar TL	%4,7
İşsizlik	15.732 Milyar TL	%2,9	44.393 Milyar TL	%6,8
Sosyal Dışlanma	3.529 Milyar TL	%0,7	4.544 Milyar TL	%0,7
TOPLAM	542.241 Milyar TL	%100	655.599 Milyar TL	%100

Kaynak: TÜİK Sosyal Koruma İstatistikleri – 2020

Tablo 8, Türkiye'de 2019 ve 2020 yıllarında yapılmış olan sosyal koruma harcamaları ve bu harcamalar içindeki emekli/yaşlı payına yapılan harcama oranlarını ifade etmektedir. Bu verilerde dikkat çeken husus ülkemizdeki sosyal koruma harcamalarının hemen hemen yasının emeklilik/yaşlılık temelinde gerçekleştirildiği durumudur.

Tablo 9: Türkiye'de 2020 ve 2021 Yılında İstihdam Edilen Kişi Sayıları ve Emekli Sayılarının Miktarı ve Oranı (%) İle Aktif/Pasif Oranı

MİKTAR-ORAN/ÇALIŞAN-EMEKLİ/AKTİF/PASİF ORANI	MİKTAR (KİŞİ)		ORAN (%)		AKTİF/PASİF ORANI	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021
İSTİHDAM EİLEN KİŞİ SAYISI	27.554.000	28.797.000	%43,9	%45,2	1,87	1,93
EMEKLİ SAYISI	13.383.000	13.644.030	%16,59	%16,16		

Kaynak: SGK Çalışan-Emekli İstatistikleri, TÜİK İşgücü İstatistikleri – 2020 ve 2021

Tablo 9, Türkiye'de 2020 ve 2021 yıllarında İstihdam edilen toplam nüfusun ve aynı dönemde emekli olan toplam nüfusun oransal verileri ifade edilmektedir. Bu bakımdan dikkat çeken en önemli husus olan ve literatüre göre her 4 çalışanın 1 emekliyi finanse etmesi prensibinden ülkemizin uzak olduğu durumudur.

Tablo 10: Örnek OECD Ülkelerinin ve Türkiye'nin Nüfusunda 65-69 Yaş Arası İşçi İstihdam Oranını Gösterir Tablo

ÜLKELER/VERİLER	65-69 Yaş Arası İşçi İstihdam Oranı	İşgücü Piyasasından Çıkış Yaşı Erkekler	İşgücü Piyasasından Çıkış Yaşı Kadınlar	Emeklilikte Beklenen Yıllar Erkek	Emeklilikte Beklenen Yıllar Kadın
TÜRKİYE	%20	66.3	64.9	15.3	19.8
Avusturya	%9,4	63.5	60.8	19.3	25
Belçika	%5,3	61.6	60.5	21.1	25.5
Fransa	%6,5	60.8	60.8	22.7	26.9
İtalya	%12,3	63.3	61.5	20.7	25.7
Birleşik Krallık	%21,3	64.7	63.6	18.9	22.2
Almanya	%17	64	63.6	19.1	22.5
Yunanistan	%10,6	61.7	60	21.8	26.4
İspanya	%6,1	62.1	61.3	21.7	26.6
Portekiz	%19,1	68.5	65.4	15.7	21.6
İsveç	%24	66.4	65.4	18	21.3
Norveç	%29,5	66.1	64.1	18	22.5
Danimarka	%19,2	65.1	62.5	17.8	22.7
Finlandiya	%14,1	64.3	63.4	19.1	23.5
ABD	%31,9	67.9	66.5	16.4	19.8
Japonya	%46,6	70.8	69.1	15.5	21
Güney Kore	%46,2	72.3	72.3	12.9	16.3
Şili	%39,9	70	66.7	14.7	19.7

Kaynak: OECD.Stat Population Projections and Labour Statistics

Tablo 10, ilk olarak 65 yaş ve üzeri olan yaşlı nüfusun 69 yaşına kadar hangi oranlarda işgücü piyasasında kaldığını ifade etmektedir. Ülkemizde her 5 yaşlıdan 1'inin 69 yaşına kadar işgücü piyasasında kaldığı belirtilmektedir. Bunun yanında ülkemizde erkeklerin işgücü piyasasından ortalama çıkış yaşı 66,3, kadınların ise 64,9 olarak belirtilmektedir. Ülkemizde emekli olan erkek bireylerin ortalama 15,3 yıl emekli olarak yaşadığı, kadınların ise ortalama 19,8 yıl emekli olarak yaşadığı belirtilmektedir.

Tablo 11. OECD Ülkelerinde ve Türkiye'de Günümüzde Ortalama Emeklilik Yaşı ve Gelecekte Hedeflenen Ortalama Emeklilik Yaşı

ÜLKELER	MEVCUT ORTALAMA EMEKLİLİK YAŞI	GELECEKTEKİ EMEKLİ YAŞI HEDEFİ
Danimarka	65,0	74,0
İtalya	67,0	71,3
Hollanda	65,8	71,3
Estonya	63,4	71,0
İrlanda	66,0	68,0
İngiltere	65,0	68,0
Finlandiya	65,0	67,9

Portekiz	65,2	67,8
İzlanda	67,0	67,0
İsrail	67,0	67,0
Norveç	67,0	67,0
ABD	66,0	67,0
Almanya	65,5	67,0
Avustralya	65,0	67,0
Belçika	65,0	67,0
Fransa	63,3	66,0
Avusturya	65,0	65,0
Kanada	65,0	65,0
Şili	65,0	65,0
Japonya	65,0	65,0
Meksika	65,0	65,0
Yeni Zellanda	65,0	65,0
Polonya	65,0	65,0
İspanya	65,0	65,0
İsveç	65,0	65,0
İsviçre	65,0	65,0
Litvanya	63,6	65,0
Macaristan	63,5	65,0
Çekya	63,2	65,0
Letonya	62,8	65,0
Güney Kore	61,0	65,0
Slovakya	62,2	64,0
Yunanistan	62,0	62,0
Lüksemburg	62,0	62,0
Slovenya	62,0	62,0
TÜRKİYE	51,0	62,0

Kaynak: OECD 2019 Emeklilik Raporu

Tablo 11, OECD ülkelerinde ve Türkiye’de günümüzde ortalama emeklilik yaşını ve gelecekte çekilmek istenen ortalama emeklilik yaş sınırını ifade etmektedir. Dikkat çeken husus içerisinde bulunduğumuz süreçte OECD ülkelerinde ortalama 61 ile 67 arasında değişen yaşlarda emeklilik yaş

haddi uygulanırken bu barem ülkemizde ortalama 51 yaş düzeyinde saptanmaktadır. OECD ülkelerinde bireylerin emekli olduktan sonra ortalama 15 ile 21 yıl arasında zamanı emekli olarak geçirdikleri gözlemlenirken, ortalama hayat beklentisinin 78,3 olduğu ülkemizde bireylerin emeklilik sonrası ortalama 27 yıl ve üzerinde zamanı emekli olarak geçirdikleri saptanmaktadır.

Tablo 11 emeklilik uygulamalarına dair önemli bir hedefi de yansıtmaktadır. Bu hedef emeklilik yaşının günümüz ortalamalarından ülkelere göre farklılık göstermekle birlikte en az 4 ile 6 yıl ileriye çekilmesi hususudur. Bu kapsamda ülkeler kendi demografik, iktisadi, sosyal ve toplumsal yapılarının yapısal durumu ile işgücü piyasası özelliklerine göre emeklilik yaş haddini daha ileri vadeye taşıma gayesinde dirler.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Emeklilik konusu ve emeklilik uygulamalarına dair uygulanan kamu politikaları günümüzde tartışılması hep taze kalan bir konudur. Bu durumun temel nedenleri; emeklilik uygulamalarına dair geçmiş tecrübelerin iktisadi, mali, idari ve toplumsal anlamda net ve sağlıklı sonuçlar vermemesi, geçmiş uygulamaların olumsuz yansımalarının günümüzde halen varlığını sürdürmesi ve ülkemiz açısından kronik bir sorun olan bu konuya dair çözüm önerilerinin uygulamada optimal sonuçları vermemesidir.

Emeklilik uygulamalarına dair kamu politikaları oluşturulurken politik manevralardan uzak durma gayesi meselenin temelinde bulunmalıdır. Emeklilik uygulamalarında dikkat edilmesi gereken diğer hususların başında demografik özellikler gelmektedir. Hükümetler emeklilik politikalarını oluştururken demografik perfspektifin yansıttığı genç nüfus, çalışma çağındaki nüfus ve yaşlı nüfus oranlarına, doğum oranı ve nüfus artış oranına ayrıca ölüm oranına odaklanmalıdır. Örneğin nüfus artış hızının ve doğum oranının düşük, ortalama hayat beklenti süresinin yüksek, genç nüfus ve çalışma çağındaki nüfus oranlarının düşük olduğu bir ülke erken emeklilik politikası uygulayamaz. Çünkü bu toplum hem yaşlı nüfus oranının yüksek olduğu bir toplum hem de geriden gelen jenerasyonun düşük oranda olduğu bir toplumdur. Bu sebeple ülkelerin uygulayacakları emeklilik politikaları ilk olarak nüfus projeksiyonlarına odaklanılarak gerçekleştirilmelidir. Türkiye'nin de nüfus projeksiyonu incelendiğinde kısa vadede genç nüfus ve çalışma çağındaki nüfus oranının düşüş eğiliminde olması ve yaşlı nüfus oranının artış eğiliminde olması göz önünde bulundurulursa erken emeklilik uygulamaları kesinlikle kapsam dışında tutulmalıdır.

Emekliliğe dair kamu politikalarının tasarlanması ve uygulanmasında dikkat edilmesi gereken diğer husus ise iktisadi özelliklerdir. Ülkeler ekonomik kalkınma hedefleri doğrultusunda emeklilik politikaları uygulamalıdır. Mal ve hizmet üretiminde gerekli olan üretim faktörlerinden emeğin olabildiğince canlı tutulması üretim hacmini olumlu etkileyip makro anlamda ekonomiye olumlu katkı sunacaktır. Bunun yanında erken emeklilik politikaları yönetimlerin oransal açıdan daha düşük orandaki aktif nüfusla daha yüksek orandaki pasif nüfusa harcama yapmasına neden olacaktır. Bu duruma ek

olarak erken emeklilik politikaları sosyal koruma harcamalarında da önemli oranlarda artışa neden olabilecektir. Bu bakımdan hem milli gelirden yaşlı ve emekli harcamalarına daha fazla pay ayrılmış olacak hem de bu harcama kalemleri ekonomik kalkınma hedefleri doğrultusunda kullanılamamış olacaktır.

Emeklilik politikalarında göz önünde bulundurulması gereken bir diğer husus da mali yapıdır. Şayet etkin, verimli ve sürdürülebilir bir emeklilik politikasının izlenememesi sosyal güvenlik kurumunun aktüeryal dengesini de olumsuz etkileyerek mali düzende sorunlara neden olacaktır. Sosyal güvenlik kurumunun dönemsel olarak verdiği bütçe açığı örnekleri bu konunun da olumsuz yansımaları dahilinde gerçekleşebilmektedir. Sürdürülebilir ve sağlıklı bir sosyal güvenlik sistemi mali yapısı için mücbir sebepler dışında vatandaşların erken emekliliği tercih edilmemelidir.

Emekliliğe dair kamu politikası yapım sürecinde göz ardı edilmemesi gereken bir alanda işgücü piyasasının yapısal özellikleridir. İşgücü piyasasında emek arzını sağlayan bireylerin oranı, işgücü piyasasının temel özellikleri, kurumsal ve yasal düzenlemelerle iyileştirilmiş bir işgücü piyasası emeklilik uygulamalarında dikkat edilmesi gereken diğer etmenleri ifade etmektedir. Ayrıca ülkede var olan çalışma koşulları kronolojik ve biyolojik yaşlanmanın yanında iktisadi yaşlanmayı da etkilemektedir. Şayet çalışma koşullarına yönelik iyileştirici politikalar kurumsal ve yasal çerçevede kararlılıkla uygulanırsa bireylerin emek arzına dair vadenin daha uzun bir döneme yayılması sağlanmış olacaktır. Durumun bu yönü ise emek arzını sunan bireyin emeğinden daha fazla süre yararlanılması anlamını taşımaktadır. Böylelikle üretim süreçlerinde bireylerden daha fazla katkı alınmasıyla birlikte işgücü piyasasında önerilen iyileştirme hamleleriyle aktif pasif dengesi aktif nüfus lehine korunmuş olacaktır.

Hükümetler emeklilik politikalarını uygularken bireylerden en üst seviyede yararlanacak şekilde bu düzenlemeleri gerçekleştirmelidir. Bu bakımdan uygun çalışma koşulları ve yaşam standartlarının temin edilmesiyle beraber bireylerin üst yaş sınırlarında çalışması sağlanabilmelidir. Fakat bu amaç gerçekleştirilirken geriden gelen genç kuşak da işgücü piyasasına dahil edilmeli ve küstürülmemelidir. Bu bakımdan üst yaş grubundaki bireylerden daha fazla yararlanılırken genç nüfusun sisteme dahil edilememesi beyin göçü gibi kritik süreçlere neden olabilecektir.

Psikolojik etmenler de emeklilik uygulamalarında göz önünde bulundurulması gereken bir diğer husustur. Emekli olan bireyler emekliliğin ilk evrelerinde mutluluk hissi duymaktadırlar. Kendilerine daha fazla boş zaman ayıran bireyler zamanla bu boş zamanın onları psikolojik olarak olumsuz etkilediğine şahit olmaktadır. Bu durum da erken emeklilik politikalarının çalışarak kendini gerçekleştiren, aidiyet duygusuna kavuşan ve sosyalleşen bireylerin bunalıma girmesine sebebiyet verebilmektedir. Bu nedenle gerek iktisadi ve mali gerek işgücü piyasası ve gerekse de toplumsal, sosyal ve psikolojik açıdan emeklilik uygulamaları titizlikle oluşturulmalı ve erken emeklilik uygulamalarından kaçınılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akdoğan, A. A. (2011). “Türkiye’de Kamu Politikası Disiplininin Tarihsel İzleri”, (Ed.) Kartal, F. *Türkiye’de Kamu Yönetimi ve Kamu Politikaları TODAİE*, Ankara.
- Akyol, S. (2016). “Neoliberalizm Tartışmalarına Maliye Politikası Çerçevesinden Bir Bakış”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, 291-308.
- Alper, Y. (2011). “Sosyal Güvenlik Reformu ve Finansmanla İlgili Beklentiler”, *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 1(1), 7-47.
- Arıkan, G. (1984). “Türkiye’deki Sosyal Güvenlik Kurumlarının Merkez Örgütlerinde Bir Uygulama”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2(1), 151-159.
- Babaoğlu, C. (2017). “Kamu Politikası Analizine Yönelik Kavramsal ve Kurumsal Bir Çerçeve”, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 15(30), 511-532.
- Bayraktar, C. (2012). “Keynes ve Refah Devleti”, *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 247-261.
- Boyacıoğlu, N. ve Öçal, M. (2018). “Sosyal Güvenlik Hizmetlerinin Finansman Yöntemleri: Türkiye’de ve Dünyada Sosyal Güvenliğin Finansmanına Kısa Bir Bakış”, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(26), 910-923.
- Canatan, A. (2008). *Sosyal Yönleriyle Yaşlılık*, Ankara, Palme Yayıncılık.
- Çetin, F. G. (2021). “Türkiye’de Kamu Politikası Oluşturma Sürecinde Gündem Belirleme: Sağlıkta Dönüşüm Programına Yönelik Bir İnceleme”, *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 11(2), 667-682.
- Demirbilek, S. (2014). “Yaşlılık ve Emeklilik İlişkisinin Sosyolojik Boyutu”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 10(1-2), 131-146.
- Demirhan, Y. (2016). *Kamu Politikaları: Kavramsal ve Kurumsal Bir Çerçeve*, (Ed.) Arslan, S. ve Demirhan, Y. *Türk Siyasal Hayatında Ak Parti Dönemi – Kamu Yönetiminde Değişim, Kamu Politikaları, Kurumsal İlişkiler*, 45-71, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Dilik, S. (1988). “Sosyal Güvenliğin Tarihsel Gelişimi”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 43(1), 41-80.
- Erol, S. (2011). “Yaşlılık Sigortası ve Emeklilik Yaşı Tartışması”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 39-64.
- Eryılmaz, B. (2012). *Kamu Yönetimi*, Kocaeli, Umuttepe Yayınları.
- Gökbayrak, Ş. (2010). “Türkiye’de Sosyal Güvenliğinin Dönüşümü”, *Çalışma ve Toplum*, 25(25), 141-162.
- Gültekin, S. (2012). “Kamu Yöneticileri ve Kamu Politikası: Kamu Yönetimi Paradigmaları Çerçevesinde Teorik Bir Analiz”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 26(3-4), 85-100.
- Güvercin, C., H. (2004). “Sosyal Güvenliğin Kavramı ve Türkiye’de Sosyal Güvenliğin Tarihçesi”, *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, Cilt: 57(2), 89-95.
- Güzel, A. (1993). “Sosyal Güvenlik Kavramı: Doğuşu ve Tarihsel Gelişimi”, *TOBB Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara.
- Heywood, A. (2013). *Siyaset*, Çev. Bahattin Seçilmişoğlu, Ankara, Adres Yayınları.
- Hogwood, B. W. (1995). “Public Policy”, *Public Administration*, 73:59-73.
- International Labour Organization (ILO), (1984). *Introduction to Social Security*, Third Edition, Geneva.
- Jabareen, Y. T. (2011). *Public Policy in Divided Societies*, Second Edition, Arab Center for Law and Policy, Nazareth.
- Kalkınma Bakanlığı, (2014). *Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) Sosyal Güvenlik Sisteminin Sürdürülebilirliği Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara.
- Kaypak, Ş. Ve Bimay, M.. (2019). “Küreselleşme Sürecinde Kamu Politikalarında Yaşanan Değişimler”, *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 6(15), 24-40.
- Kıral, B. (2020). “Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi”, *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189.
- Kırışık F. Ve Sezer, Ö. (2015). “Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin (BİT) Kamu Politikası Oluşturma Sürecindeki Rolü”, *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 199-215.
- Koçer, Ö. Ş. (2014). “Almanya Federal Cumhuriyeti Sosyal Güvenlik Sistemi ve Sistem

- İçerisinde Sosyal Güvenlik Uygulamaları”, *Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Uzmanlık Tezi*, Ankara.
- Önen, S. M. ve Ozan, M. S. (2021). “Kamu Yönetimi Reformlarının Dönüşümü”, *TroyAcademy International Journal of Social Sciences*, 6(2), 521-548.
- Parlak, K. P. (2017). “Emeklilik Sistemlerinin Reformu ve Geleceği: Güney Avrupa ve Türkiye”, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 71, 65-98.
- Sesli, M. (2020). “Kitap Kritiği: Refah Devletinin Krizi”, *Enderun Dergisi*, 4(1), 41-46.
- Şeker, A. ve Kurt, G. (2018). “Bir Sosyal Politika Alanı Olarak Yaşlılık ve Sosyal Hizmet Uygulamaları”, *Nüfusbilim Dergisi*, 40, 7-30.
- Talas, C. (1955). *Sosyal Güvenlik Meselelerimiz*, Sosyal Siyaset Konferansları, 70. Kitap, İstanbul
- Tekin, Ç. S. ve Kara, F. (2018). “Dünyada ve Türkiye’de Yaşlılık”, *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 219-229.
- Usta, A. (2013). “Kamu Politikaları Analizine Kurumsal Bir Bakış”, *Yasama Dergisi Parlamento Hukuku Özel Sayısı*, 1(24), 78-102.
- Yaşar, G. Y. (2011). “Türkiye’de Sosyal Güvelliğin Neoliberal Dönüşümü”, *Mülkiye Dergisi*, 35(272), 163-194.
- WEB1- <https://stats.oecd.org> (Erişim Tarihi: 10.06.2022).
- WEB2- <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109> (Erişim Tarihi: 10.06.2022).
- WEB3- <https://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik> (Erişim Tarihi: 10.06.2022).
- WEB4- <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Saglik-ve-Sosyal-Koruma-101> (Erişim Tarihi: 10.06.2022).

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Teşekkür: -

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Acknowledgement: -
